Impressie van avond over Leids burgerschap

Dinsdag 27 oktober 2026 | Volkshuis Leiden

> **Deelnemers:** Ca. 60 vertegenwoordigers van Leidse organisaties (uit "de stad") en docenten uit het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs.

1. Algemene samenvatting

Op dinsdag 27 oktober 2026 kwamen ruim 50 vertegenwoordigers uit het onderwijs, maatschappelijke organisaties en culturele instellingen bijeen in het Leidse Volkshuis voor de ontwerpsessie "BurgerHap over BurgerSchap".

Aanleiding en doel

De bijeenkomst kwam voort uit ervaringen van StadsLab Leiden, dat op initiatief en verzoek van het Leonardo College tweemaal een StadsTour organiseerde. Hierbij gingen leerlingen de stad in om maatschappelijke organisaties te ontmoeten en te werken aan concrete vraagstukken.

Om dit initiatief breder en professioneler door te ontwikkelen voor meer Leidse scholen, heeft StadsLab de krachten gebundeld met Stichting Move. Deze stichting brengt ruime landelijke ervaring mee in maatschappelijke jongerenprojecten (zoals Move your world) en voert deze projecten uit, zowel in het voortgezet onderwijs (leerjaar 2) als het primair onderwijs (groep 7/8), waarbij mbo-, hbo- en wo-studenten als begeleider optreden.

Het doel van de avond was het gezamenlijk ontwerpen van een concrete, gedragen aanpak voor de verbinding tussen school en stad, met 2029 als stip op de horizon: **Leids burgerschap als vast en duurzaam onderdeel in het onderwijs**.

Wat bedoelen we met Leids burgerschap?

Met Leids burgerschap doelen we expliciet op leren met en in de stad: de stad inzetten als rijke leer- en oefenplaats met echte ontmoetingen, andere leefwerelden en actuele maatschappelijke vraagstukken. Het gaat nadrukkelijk niet om het ontwerpen van het complete burgerschapsonderwijs; scholen blijven zelf verantwoordelijk voor hun eigen visie, curriculum en schoolcultuur. De verbinding met de stad is een waardevolle aanvulling die scholen lastig alleen kunnen organiseren, maar dit mag géén vrijblijvend "afvinkproject" of eenmalige excursie worden.

Het is belangrijk dat leerlingen organisaties in de stad bezoeken om burgerschap in de praktijk te ervaren. Maar dat is veel werk voor scholen, en organisaties zijn er niet altijd klaar voor. Kunnen we dat gezamenlijk en doelmatiger organiseren?

Met Leids burgerschap doelen we op **meedoen** en **samenwerken** in en met mensen en organisaties in de stad. Iets concreter: in **vrijwilligerswerk**, **mantelzorg**, **meebesturen** (in politiek, stichtingen, verenigingen, bewonersgroepen), **sociaal** en/of **cultureel ondernemen**.

Tijdens de avond is in wisselende samenstellingen aan tafels gediscussieerd over de drie pijlers: School, In de stad en Organisatie. De belangrijkste conclusies per onderwerp zijn:

- **School:** Burgerschap moet geborgd worden als een logische, doorlopende leerlijn in het curriculum in plaats van losse "confetti" of eenmalige projecten. Het vraagt om actieve betrokkenheid van de schoolleiding, eigenaarschap bij leerlingen (democratisering) en voldoende tijd en roostervrijheid voor docenten.
- **In de stad:** Maatschappelijke partners en wijkorganisaties willen graag samenwerken met scholen, mits er sprake is van heldere kaders (wat verwacht het onderwijs van hen, wat is het doel van de ontmoeting, hoe vaak wordt er afgesproken, op welke tijden, hoeveel begeleiding is er nodig etc.), goede voorbereiding, kleine groepen en duidelijke afspraken. Jongeren willen daadwerkelijk impact maken, waarbij wederkerigheid en aansluiting op de werk- en leefwereld centraal staan.
- **Organisatie:** Er is een sterke behoefte aan een centrale structuur en coördinatie (zoals een netwerk, platform of menukaart) die scholen en de stad met elkaar verbindt, zonder bestaande succesvolle netwerken (zoals Leren met de stad) weg te drukken.

De verzamelde inzichten, randvoorwaarden en knelpunten uit deze ontwerpsessie worden direct meegenomen naar het bestuurlijke overleg op woensdag 4 november 2026. Tijdens deze onderwijstafel gaan de initiatiefnemers in gesprek met de bestuurders van Leidse schoolbesturen en onderwijsinstellingen om de opbrengsten te presenteren en concrete afspraken en commitment op te halen.

2. Opbrengsten per thema

A. Gespreksonderwerp: School (inbedding & lespraktijk)

- **Integratie & structuur:** Er is discussie over projectweken versus het structureel integreren van burgerschap in bestaande vakken. Burgerschap mag geen losse "confetti" of losse actie zijn, maar vraagt om een doorlopende, logische leerlijn.
- **Schoolklimaat & cultuur:** Burgerschap betekent de stad in gaan, maar het kan de maatschappij net zo goed naar binnen halen (bijvoorbeeld door cultuur of maatschappelijke organisaties de klas in te brengen). Het vormen van actieve burgers zou minstens zo belangrijk moeten zijn als het afwerken van het reguliere curriculum, al ervaren docenten op dat vlak al veel druk.
- **Eigenaarschap & leerlingen:** De leerling moet centraal staan en mede-eigenaar zijn (democratisering). Burgerschap gaat ook om keuzes maken, uit je eigen bubbel komen, tolerantie, begrip en activisme.
- **Rol van de schoolleiding:** De schoolleiding moet creativiteit van docenten stimuleren en ondersteunen, duurzame relaties met de stad aanmoedigen en het team de nodige ruimte (tijd/roosters/taakuren) bieden.

B. Gespreksonderwerp: In de stad (samenwerking & wederkerigheid)

- **Geen vrijblijvendheid:** Burgerschap en stadsbezoeken moeten geen vrijblijvende "vrijwilligersklus" zijn, maar een vast onderdeel van het curriculum met duidelijke, formele doelen en heldere kaders.
- **Afstemming taal & aanpak:** De "schooltaal" sluit niet altijd aan op "jeugdtaal" of de werkpraktijk in de stad. Maatschappelijke partners hebben behoefte aan duidelijke briefings, docenten die actief meegaan en kleine groepen leerlingen.
- **Wederkerigheid & maatwerk:** Jongeren willen daadwerkelijk iets doen en impact maken. Organisaties vragen om begrip voor hun mogelijkheden en logistiek (timing tussen 08:00 en 17:00 is voor sommige vrijwilligersorganisaties lastig).
- **Sluitende afspraken:** Maak het scholen en organisaties makkelijk via een menukaart van opties (halve dag, projectweek, keuzemodule) en zorg voor een matchmaker/coördinator die scholen en partners verbindt.

C. Gespreksonderwerp: Organisatie (structuur, netwerk, facilitering)

- **Centrale coördinatie & netwerk:** Er is dringende behoefte aan centrale coördinatie door enkele enthousiaste verbinders. Daarnaast helpt een platform/website waarop organisaties kunnen aangeven wanneer en waarvoor ze bezocht kunnen worden: een helder overzicht van het aanbod in de stad (een menukaart).
- **Niet opnieuw het wiel uitvinden:** Zorg dat bestaande initiatieven niet worden weggedrukt, maar juist worden verbonden binnen een stadsbreed leernetwerk/denktank (zoals Leren met de stad, ICLON, M25, etc.).
- **Scenario's ontwikkelen:** Ontwikkel scenario's voor de plek en vorm van de organisatie. Bijvoorbeeld door ophanging bij een bestaande organisatie (Duurzame Stad?) of onderbrengen bij een schoolorganisatie.

3. Vragen voor de bestuurders (4 november)

Aan de tafels zijn de volgende vragen en oproepen naar voren gekomen om op 4 november voor te leggen aan de directeuren/bestuurders en schoolleiders:

- **Ruimte & tijd voor docenten:** "Bent u als bestuurder bereid om schoolleiders het mandaat te geven dat docenten daadwerkelijk de nodige tijd, taakuren en roosterruimte krijgen om Leidse burgerschapsprojecten vorm te geven en uit te voeren?"
- **Meerwaarde & geen "extra's" bovenop de werkdruk:** "Er ligt al veel op het gebied van burgerschap in het onderwijs. Hoe zorgt dit project ervoor dat het geen 'extra taak of belasting' erbij wordt, en welke specifieke meerwaarde en vaardigheden brengt Leids burgerschap nu écht mee voor onze scholen ten opzichte van wat er al is?"
- **Structureel overleg & coördinatie:** "Wilt u als schoolbesturen eens per maand/periode bestuurlijk overleggen met de burgerschapscoördinatoren en faciliteren dat er per school een vaste burgerschapscoördinator is opgeleid?"
- **Vertrouwen & eigenaarschap:** "Durft u het vertrouwen richting docenten en leerlingen uit te spreken ('I got your back') en hen de vrijheid te geven om buiten het traditionele lesboek en de klaslokalen te treden?"
- **Borging in het curriculum:** "Hoe zorgen we ervoor dat burgerschap geen afhankelijk project van één enthousiaste docent blijft, maar geborgd wordt in de visie en het vaste curriculum van de hele school?"
- **Organisatievorm & voorkeursscenario's:** "Hoe kijken de schoolbesturen naar de centrale organisatie en ondersteuning van Leids burgerschap, en welke van de mogelijke organisatievormen (bijv. onderbrengen bij de gemeente, een school/stichting, een bestaand netwerk of een onafhankelijke stichting) zien zij voor zich?"
- **Financiële en logistieke inzet:** "Op welke wijze willen en kunnen de onderwijsbesturen structureel bijdragen (in middelen, tijd of capaciteit) om een duurzaam ecosysteem en centrale coördinatie te garanderen?"
- **Stem en participatie van de leerling:** "Hoe borgen we de rol, stem en actieve participatie van de leerling zelf binnen de vormgeving van Leids burgerschap?"
- **USP Leids burgerschap:** "Wat zien bestuurders als de Unique Selling Proposition (USP) en de specifieke meerwaarde van Leids burgerschap voor onze Leidse leerlingen en scholen ten opzichte van regulier burgerschapsonderwijs?"

Deze avond werd georganiseerd door: StadsLab i.s.m. Stichting Move, Leonardo College, Gemeente Leiden, Leidse Gesprekken en Maaike Jongepier.